

S O K F É L E .

38. Szám.

Béts. Május 10-dikén.

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

M á j u s .

8 Maj. — 1429. Az Orleánsi Szűz bátor kirohanások által megszabadítja a' szorúlt várost. — 1517. Ma hagyja el Werbötzi Tripartituma Singren János sajtóját. Béts I-ső kiadás Werbötzi költéségén. — 1809. A' Frantziák közelítnek Bétshez. — 1828. Konstantinápolban kiesik a' Mufti tisztjéből. — Minden esztendőben e' mai napon nagy ünnep Orleansban a' város megszabadítása emlékül 1429-ben.

9 Maj. — 1688. Erdély Rendei jelentést küldenek fel Bétsbe az Eperjesi hóhérlások miatt rosszul elhíresedett Gróf Caraffa által, ki vezére vala a' Tseh seregeknek Erdélyben, hogy ök az anya Országhoz vissza térni készek lesznek, ha igazaik, 's a' vallás szabad gyakorlásában meghagyatnak. — 1809. Béts kapui bezártnak, kivévén a' Leopoldstadtit — a' harangok nem szólnak. Katonáink a' városba vonódnak, mert a' Frantziák sippal, dobbal, trombitával a' külvárosokban vannak már. — Az egész Bétsi polgárság hadi lábón.

10 Maj. — 1788. Kray (Magyar) tizszer nagyobb Török sereget tönkre ver a' Hegyháti völgyben. — 1809. Béts bástyáiról erősen ropognak az álggyúk, de a' Frantziákban sok kárt nem tesznek. Újság nem jött ki. — 1831. Londonban a' 23 protocoll.

Hogy a' Magyar Kurirnak érdemes olvasói átláthassák, mi okoknál fogva kívánja az Égyiptomi Basa (l. a' M. Kurir 31-dik számú darabjában e' felől az előadást) a' Fényes Portával való alkudozás feltételeiben: a) hogy annyi száraz, és tengeri sereget tarthasson, a' mennyi neki tetszik; b) hogy birodalma firól fira szállván, örökös maradjon, és azt halála után Ibrahim fija bírja; és ezen feltételek alatt kész a' Fényes Portának bizonyos adót fizetni; feleslegesnek nem látszik

Toldalék a' M. Kurirhoz.

n. Decsy Sámuel után elbádni: mi feltételek mellett szerkesztetett össze, Égyiptom országa a' Fényes Porta' birodalmával, 's hódolt annak hatalmának; ugyan is:

A' 14-ik Század közepétől fogva, a' 16-ik század elejéig Égyiptom országán a' Tzirkászsziai Mammelukok uralkodván, — a' 16-ik századnak első fertályában, a' Tzirkászsziai Mammelukok közül való Kansu-Alguri Egyiptomi Zultán, I-ső Sélím hatalmas Török Tsászárral háborúba keveredett, de szerentséltenségére; mivel 1516-ik esztendőben, Aleppó városa környékén szörnyű módon megverettetett, és azon nagy félelem, 's zűrvavar közt, melly az ő hadi népét környülvette, magának hagyatott, és a' győzödelmes ellenségnek lovassága által, össze tapodtatván, életétől is megfosztatott. Az ő utánna következett Mammeluki Zultánnak, Tumanbajnak ennél is szomorúbb vége lön, mivel három hónapi uralkodása után, a' fent nevezett Török Tsászár Sáriában őtet is keményen meg verte, fogságba ejtette, és 1517-k esztendőben, a' Mammelukoknak megrettentésekre, N. Kajró városának egyik Kapuja előtt fel akasztatta, 's annál fogva a' Tzirkászsziai Mammelukok Uralkodásának örökre véget vetett. Sélím Tsászárnak ezen kegyetlen tselekedete által, mind ök, mind a' katonaság nagyon fel bosszontattván, ellene fegyvert fogtak, de a' Török Tsászár maga is meg esmérvén hibáját, gyengébb eszközökhöz nyúlt, és hogy, mind a' meg mérgesedett Mammelukokat megengesztelhesse, mind Égyiptom birtokában állandóul megmaradhasson, következő 10 tikkelyből álló békességes egyességre lépett velek:

Noha, úgy mond, a' mi győzhetetlen seregeink, a' mindenhatónak segítsége által, az egész Égyiptomot elfoglalták: mindazáltal, a' mi különös kegyelmessé-

günknek megbizonyítására ezen Ország 24 Sangiak-sainak, az az, tartománybéli helytartóinak, vagy Beyeknek, a' következő feltételek mellett szabad köztársasági igazgatás formáját engedünk."

1. Minket és Maradékainkat, maga tellyes hatalmú Urainak esmérjen meg az Egyiptomi köztársaság, és erántunk való engedelmességének bizonyágául, a' mi oda küldendő Helytartónkat, a' ki mindenkor a' N. Kajrói Várban lakjék, mint a' Mi Képünket Viselő Személyt, úgy nézze. Ez a' helytartó addig, míg ezen hivataljában megmarad, soha, sem a' Mi akaratunk, sem a' köztársaság haszna ellen semmit ne műveljen, hanem azokban a' tárgyakban, mellyek a' Status közjavát erányozzák, a' Beyekkel egyet értsen. Hogy ha ő a' Beyeknek vagy kedvetlenségekbe esik, vagy az ő jussaikat megsérti, Mi hatalmat adunk ezeknek arra: hogy a' helytartónak hivatalát félbe szakaszthassák, s elene a' Fényes Portánál, mindenkor panaszt tehessenek.

2. Nekünk, és Maradékainknak, háborúság idején, 12000 emberből álló hadi sereget állítván ki a' köztársaság, küldje azt a' Beyek vezérlések alatt segítségünkre, és a' békesség helyre állásáig, mindenkor a' maga Költségein tartsa.

3. Minden esztendőben 560,000 Aslanit a) gyűjtsön öszve, s küldjön egy Bey védelmezése alatt a' Fényes Portának adó fejében, kinek a' Mi Defter-Dárunk az az, Kintstartónk vagy Kints-Tárnokunk a' mi tulajdon petsétünkkel, és a' Nagy vezér petsétjével meg erősített nyugtatványt adand a' veendő summáról.

a) *Aslani*, ezüst pénz Egyiptomban, melly a' mi pénzünk szerint 18 garast téssen. Ezt az adót gyakorta meg változtatta, s öregbítette a' Fényes Porta, úgy annyira, hogy a' Frantzia Revolutio előtt már 860,000 Aslanira, az az, 645,000 Taliérra ment; de mi-

vel mindenkor azzal mentegetik magokat a' Beyek, hogy a' vízi tsatornáknak, 's erősségeknek fenn tartására, nekik igen sokat kell költeni, fele részét sem küldik annak Konstantzinápolyba.

4. Hasonló summát, az az, 560,000 Aslanit fizessen Medinának, és a' Meckai Caabának, az az, templomnak számára esztendőnként, és vagy a' Scheik Elbalad, b) vagy Emir-Haich védelmezése alatt küldje azt oda, és adassa a' Scherifnek, az az, a' mi nagy Prófétánk maradékának kezébe, olyl véggel, hogy ő azon summát az Isten háza hasznára fordítsa, és az ott lakó személyek közt kioszsza, hogy ők érettünk, és azokért, kik a' Kóránnak hisznek, imádkozzanak.

b) Scheik-Elbalád annyit teszen, mint az ország Vénje. Ezzel a' nevezettel a' legelső Bey, vagy a' köztársaság feje szokott élni. Emir-Haich-nak neveztetik a' Caravannak, az az, a' Mekkába és Medinába buzgóság és kereskedés végett esztendőnként együtt utazni szokott Mahomedánusok vezérjek. Egyiptomban ez a' második fő hivatal.

5. Békesség idején, 14000 fegyveres embernél, vagy Jantsárnál többet zsoldon ne tartson; ellenben háború idején, a' Mi engedelmiünkkel többre is szaporíthatja azoknak számát, hogy ekképpen, a' Mi, és a' maga ellenségeinek való ellentállásra alkalmasabb lehessen.

6. Ezeken kívül, minden esztendőben, egy millio Kufen c) életet, az az, 600,000 Kufen tiszta Búzát, és 400,000 Kufen árpát küldjön a' Mi gabonás tárainkba.

c) Kufen, pálma levelekből készült tojás gömbölyűségű Kosárt teszen, a' mellybe 170 font élet megy.

7. Hogy ha a' jelenvaló tzikkelyeket a' köztársaság bé teljesíti, akkor Egyiptom lakosin tellyes hatalmok leszen a' Beyeknek; ellenben, a' vallást tárgyazó

dolgokban ők is a' Molláhtól, az az, a' Fő Paptól kérjenek tanácsot, a' ki mind az által mindenkor Tö-lünk, és Maradékainktól függjön.

8. A' pénz verésre, és a' Masr d) névnek azokra való fel metszetésekre, valamint ennek előtte jussok volt, úgy ennek utánna is legyen, de azon név mellé a' Mi nevünket, és a' Mi maradékaink neveiket is fel kell metszeni. A' pénz verésre, 's annak mértékére, a' Mi hozzájok küldendő helytartónk vigyázzon.

d) Az arabsok, Égyiptomot közönségesen, különösen N. Kajrót Masr-nak nevezik, mivel azt hiszik, hogy az Égyiptombéliek Mizráimtól Noé maradékától vették eredeteket.

9. Magok a' Beyek válaszszanak magok közül Scheik - Elbaladot, a' kit a' Mi Helytartónk hivataljában meg fog erősíteni. Ezt a' Beyek képeit viselő személyt, a' Scheik-Elbalad-ot, úgy nézzék, mint a' köztársaság fejét a' Mi Tiszt viselőink. — Hogy ha a' mi helytartóink az ő nékiek engedett hatalommal vissza élnek, és kegyetlenül uralkodnának, ilyenkor tegyen panaszt a' Scheik - Elbalad a' Fényes Fortánál ellenek.

10. Hogy ha a' külső ellenségek a' Respublika békességét megháborítanak; akkor Mi, és a' Mi maradékaink kötelesek leszünk, 's kötelesek lesznek azt egész erőnkkel 's erejekkel oltalmazni, és az ezen végre fordítandó költségünkert soha semmi kipótólást nem kívánhatunk. Így történt, és a' Mi Köztársaság eránt való kegyelmességünkéből, így adtuk ezeket ki, a' Hegirának 887-k esztendejében. (K. Sz: U. 1517-ben.)

Selim Török Tsászárnak ezen itten summásan előadódott alkujából következő Jegyzéseket lehet tenni:

1. Hogy Égyiptomnak akkori Aristocratica Constitutiója, Monarchico - Aristocratico - Militárisra vál-

tozott ugyan által, de hogy a' Monárka képét viselő Égyiptomi helytartónak igen szoros határok közé szorítottatott a' hatalma, úgy hogy, az ő ezen méltóságában való meg maradása és meg nem maradása, egyedül a' tartománybeli 24. helytartóknak, az úgy nevezett Sanghiasoknak vagy Beyeknek tetszésektől függ és hogy a' dolgot meg tekintvén közelebbről, ezeknek nagyobb hatalmok vagyon Égyiptomon, mint magának a' Fényes Portának.

2) Hogy ebben az alkuban, a' Népnek jövődöbéli boldog vagy boldogtalan sorsáról semmi szó nintsen, hanem tökéletesen a' Beyeknek hatalma alá van vettette, a' kik azon 560,000 Aslanit, a' mellyet esztendőnként a' Fényes Portának fizetnek, az alattok valóktól tiszszeresen is kifatsarják, és mivel senkinek számot adni nem tartoznak, velek nem úgy bánnak, mint magokhoz hasonló teremtésekkel, hanem mint tsupán az ő hasznokra rendeltetett örökös rabszolgákkal; következésképpen ollyakkal, mint a' kik, mind személyekre, mind vagyonjaikra, mind életekre és halálokra nézve az ő markokban vagynak.

3) Hogy az a' Nemzet, mellynek ditsősségét a' régi világ bámulva szemlélte vala, ezen alku által felette meg alacsonyítottván, minden régi nagyra való vágyódását elvesztette, a' tudatlanság, 's fánátismus nála fészket vert, és valameddig ez, az Emberiséget gyalázó alkotmány ott meg nem szűnik, addig Égyptomnak boldogúlni lehetetlenség!!!

Mamlák avagy Mammeluk Égyiptomi eredetű szó, és annyit tézzen tulajdonképpen, mint valamit keresni, avagy elfoglalni. Ez a' nevezet azoknak a' keresztény szüléktől származott férjfi gyermekeknek szokott Égyptomban adatni, a' kiket a' kereskedők, vagy inkább ember tolvajok Georgiában — Tzirkaszsiában,

Natoliában és a' Török Birodalom egyéb tartományai-
ban ellopdosnak, és Konstantzinápolyban, 's N. Kaj-
róban jó árron eladnak, a' kiket a' velek hasonló ere-
detű Égyiptomi nagy emberek, házaiknál szorgalma-
tosan felnevelnek, 's viselt hivataljaikba helyeztett-
nek. Ez a' szokás olly régi Égyiptomban, hogy József-
nek a' Jákob Patriárka kedves fiának oda lett vitetése
előtt már gyakorlásban volt, és ő is ezen módon adat-
tatott vala el a' Héliópolisi Fő Papnak Pótifárnak, 's
ezen úton lett a' Memfisi Faraó udvarában első Mini-
ster. Későbbben, úgy mint, a' 16-ik századnak első
negyed részében, kezdődött a' mammelukoknak Égyip-
tomi Beységre, az az, tartománybeli helytartóságra
való emeltetések (mint feljebb elő adatott), az oltától
fogva mindenkor gyakorlásban van ez a' szokás, a'
mellyről hozatott Törvény olly szorosán meg is tartat-
tik; hogy a' Beyeknek fiaik, atyáiknak méltóságokba
való helyheztetésekről még tsak nem is álmodhatnak.
Azzal, a' mit az ő tartásokra a' Diván ki szab, meg
kell nékiek elégedni, és ha valamely betsületes tisz-
tségre emeltetni kívánnak, katonáskodni kell nékiek
(mint Ibráhimnak). Az illy Beyeknek fiai Ebn-Elbalad-
oknak neveztetnek.

A' honnan kitetszik: hogy az Égyiptombeli Mam-
melukok többnyire keresztény szüléktől vették eredet-
teket, minekutánna tudnüllik az oda való fő emberek
őket pénzen meg veszik, mindjárt könnyülméletetik,
a' Mahomet vallásba beavatják, a' Török és Árabiai
nyelvekre meg taníttatják. Hogy ha olvasni, és írni
jól tudnak, a' Mahomet Próféta vallását, és Törvényeit
magában foglaló könyvre a' Kóránra taníttatják, melly-
nek tudása által, minden polgári, hadi és egyházi
hivataloknak viselésére alkalmasakká tétetődnek. E'
mellett mindjárt első ifjúságoktól fogva, a' lovaglás-

ban, a' dzsidázásban, a' kardal és puskával való bánásban gyakoroltatnak, hogy ekképpen azon föld igen heves levegőjének, és a' szomjúságnak eltűrésére szoktattassanak. Az illy testi gyakorlások által egésségek állandóvá, bátorságok győzhetetlenné tétetődik, belölök igen jó katonák válnak, — és ha ők az Európai taktikára taníttatnának, náluk jobb katonákat találni talám e' kerek földön alig lehetne (?), hogy ha 15. 18. esztendő korra juthatnak ezek az Egyiptomi Mammelukok, olly szilaj lovat találni nem lehetne, a' mellyel ők bánni nem tudnának; több nyelveken beszélnek és írnak. A' Mahomedána vallást, és az Ország Törvényeit fundamentomosan értik, és nints olly fő hivatal, a' mellynek folytatására alkalmasak nem volnának; — a' minthogy minden polgári, hadi, és egyházi fontosabb tisztségeket ezek viselnek, és léptsónként Beységre is közülök emeltetnek. Ha a' Cachesi hivatalt, t. i. a' városbéli helytartóságot elérhetik, ollybá tartják, mintha markokban volna már a' Beység. Illyenkor már nékiek is szabad Mammelukokat vásárolni, a' kik uraiknak szerentséjekben részt vévén, erántok igen hívségesek, és bizonyosak lévén ők abban, hogy jövendőben ők is azon méltóságra fognak emeltetni, mindenben kedvek szerént járnak. Azok, a' kik a' Beyi méltósághoz legközelebb vannak, a' Diván 24 Tagjai közzé vétetődnek bé.

N. N.

 Rejtett szó.

Vedd az egészt, viruló Hoununk fő bajnoka, szobrot
 Nem teve a' maradék neki, ám van vésve szívében
 'S feun fog míg magyar él, Buda áll, emléke maradni.
 Hogy ha nevem vepső betűjét eltöröld az ékkel
 Ad úgy rossz kenyeret; rövidítve utó taga, munkák
 Térhétől fáradt tetemid, rádólve nyugasztja.

Megfejtés a' 37. számban: Lábszár.